

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby

<https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/786>

Materiál v pripomienkovom konaní do 01.12.2022

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Materiál bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania Úradom pre reguláciu sieťových odvetví SR na základe § 9 ods. 3 písm. f) zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach

Cieľom a obsahom materiálu je najmä:

Predložený návrh koncepcie na ochranu domácností ohrozených energetickou chudobou je súborom odporúčaní na systémové opatrenia minimálne v strednodobom horizonte, s cieľom zvýšiť mieru dlhodobej udržateľnej dostupnosti energií a pitnej vody pre sociálne zraniteľné domácnosti v Slovenskej republike. Odporúča sa vytvorenie medzirezortnej pracovnej skupiny pod gesciou vlády Slovenskej republiky, ktorá by ďalej rozpracovala legislatívne a iné aspekty implementácie opatrení odporúčaných v predkladanom materiáli.

Postoj RÚZ k materiálu

Predložený návrh koncepcie na ochranu domácností ohrozených energetickou chudobou je súborom odporúčaní na systémové opatrenia minimálne v strednodobom horizonte. **RÚZ k návrhu predkladá nižšie uvedené zásadné pripomienky, v ktorých konštatuje, že viaceré navrhované riešenia nepovažujeme za optimálne a ani efektívne. Preferovaným spôsobom riešenia sú nástroje sociálnej politiky štátu a nie zásady do cenotvorby spoločností a de facto znižovanie motivácie spotrebiteľov k úsporám.**

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. Všeobecná zásadná pripomienka k návrhu ako celku

RÚZ považuje tému energetickej chudoby a hľadanie opatrení na jej riešenie za dôležitú sociálno-ekonomickú tému, obzvlášť v kontexte súčasnej turbulentnej doby na trhoch s energiami v dôsledku vojenského konfliktu na Ukrajine, a oceňuje snahu zo strany Úradu pre reguláciu sieťových odvetví sa tejto téme bližšie venovať a navrhovať opatrenia na ochranu sociálne najzraniteľnejších skupín obyvateľstva. Zastávame však názor, že Koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby ako strategický dokument schvaľovaný vládou SR by mal stanovovať jasné pravidlá a parametre pre zadefinovanie, aké skupiny odberateľov sú ohrozené energetickou chudobou. Vymedzenie možných prístupov, akým spôsobom je možné metodicky upraviť definíciu energetickej chudoby, je pre účely tohto dokumentu nedostatočné. Nakoľko z dokumentu nie je zjavné, akých skupín odberateľov z hľadiska charakteru ako aj početnosti by sa mala ochrana pred energetickou chudobou týkať, nie je možné ani efektívne a objektívne vyhodnotiť dopady jednotlivých opatrení navrhovaných v ďalšej časti dokumentu.

Riešenie energetickej chudoby by malo byť realizované predovšetkým prostredníctvom nástrojov sociálnej politiky štátu, a nie prostredníctvom opatrení z oblasti cenovej a vecnej regulácie dodávky elektriny alebo plynu, ktorá vedie k ďalším deformáciám na trhu s energiami, a z dlhodobého hľadiska vysiela voči dotknutým odberateľom nesprávne signály z hľadiska ich efektívneho využívania energií. V prípade, ak by došlo implementácii opatrení, ktoré by dodávateľom generovali dodatočné náklady, je potrebné prijať mechanizmy, ktorými by dodávatelia tieto náklady mali kompenzované, napr. úpravou spôsobu vykonávania cenovej regulácie dodávky elektriny a plynu, alebo vytvorením fondu, z ktorého by tieto náklady boli pokryté.

Predovšetkým odporúčania na možné opatrenia štátnej politiky uvedené v časti 3. Návrhu, ktoré sú zamerané na zvyšovanie povedomia dotknutých odberateľov o možnostiach energeticky efektívnych riešení, ako aj ich edukácia ohľadom energetických úspor, sú z dlhodobého hľadiska tými najefektívnejšími nástrojmi na ochranu odberateľov ohrozených energetickou chudobou. Pri implementácii týchto opatrení je kľúčová úloha terénnych pracovníkov alebo komunitných centier, ktoré by prípadne mohli pre dotknutých odberateľov pomôcť zabezpečiť realizáciu programov

ako sú napr. Obnov dom alebo Zelená domácnostiam či už z hľadiska prefinancovania cez štátne alebo európske zdroje, alebo aj z hľadiska ich následnej realizácie. Dôležitým faktorom v tejto téme môže byť aj dostupnosť (nájomného?) bývania spĺňajúceho základné energetické štandardy za akceptovateľných finančných podmienok.

V neposlednom rade sa využívanie opatrení sociálnej politiky štátu javí ako najefektívnejšie riešenie ochrany sociálne zraniteľných občanov, a to najmä pre oblasť sociálnych a príjmových otázok, v ktorej príslušné orgány disponujú najkvalitnejšími dátami a vedia ich najadresnejšie pokrývať. Opatrenia by mali byť adresné voči príjmovu najchudobnejším domácnostiam, a teda nemali by byť aplikované plošne, pričom jednotlivé riešenia by mali rešpektovať konkrétne osobitosti/problémy dotknutej domácnosti. Iné riešenie je vhodné pre veľkopočetnú domácnosť, iné zase pre domácnosť žijúcu v starej nehnuteľnosti, ktoré nezodpovedá súčasným energetickým štandardom

2. Všeobecná zásadná pripomienka k návrhu ako celku

Do predkladanej Konceptie požadujeme zahrnúť ako navrhované opatrenie zavedenie legislatívnej povinnosti pre dotknuté ministerstvá pri dotačných programoch v ich gescii (a v gescii im podriadených organizácií) prioritizovať domácnosti pripravujúce si teplo z tuhých palív a to prostredníctvom podstatne zvýšenej miery dotácie (do výšky 100%), prednostného prístupu k dotáciám a zabezpečenia lokálnej administratívnej podpory v dotknutých regiónoch.

Odôvodnenie:

Energetická chudoba nie je len problém energeticko-sociálny, ale najmä problém environmentálny. Podľa SOBD 2021 je v SR 311 352 rodinných domov domácností (28% všetkých rodinných domov na Slovensku) vykurojúcich tuhým palivom. Práve tieto domácnosti sa najzásadnejším spôsobom podieľajú na znečistení ovzdušia emisiami jemných prachových častíc PM10 a PM2,5. Slovensko čelí žalobe na Súdnom dvore EÚ za nedostatočnú ochranu kvality ovzdušia. Európska environmentálna agentúra vo svojom ostatnom reporte o kvalite ovzdušia v Európe uverejnenom v roku 2020 uvádza, že na Slovensku pripadá až 4 900 odvrátiteľných úmrtí ročne v dôsledku nepriaznivej kvality ovzdušia spôsobenej jemnými prachovými časticami PM2,5 – ich hlavným zdrojom sú práve domácnosti vykurojúce tuhým palivom.

Práve na tieto nízkopríjmové domácnosti by sa mali zamerať dostupné verejné zdroje. Toto je skutočná energetická chudoba – odkázanosť na najlacnejšie spôsoby vykurovania tuhým palivom. Dotácie z Plánu obnovy (e.g. program Obnov dom), Programu Slovensko – EŠIF (e.g. program Zelená domácnostiam) by mali jednoznačne prioritizovať tieto domácnosti – využila by sa synergia medzi:

1. reálnym riešením zlej kvality ovzdušia SR;
2. reálnym riešením energetickej chudoby;
3. zlepšením kvality bývania a života nízkopríjmových skupín.

Problém (ne)riešenia problému energetickej chudoby doteraz bol tzv. „rezortizmus“ (e.g. program Zelená domácnostiam v gescii MHSR sleduje cieľ v gescii MHSR – zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej energetickej spotrebe a „ignoruje“ cieľ boja s energetickou chudobou a cieľ boja so zlou kvalitou ovzdušia, ktoré sú v gescii iných ústredných orgánov štátnej správy) a nastavenie dotačných programov tak, že ich de facto boli schopné čerpať len bonitnejšie domácnosti

3. Zásadná pripomienka k bodu 2.1. Podpora využívania systémov predplateného (kreditného) odberu elektriny

V prípade tohto opatrenia je nutné zabezpečiť krytie všetkých oprávnených nákladov na realizáciu zavedenia kreditných meradiel. Takéto opatrenie zvýši ceny ostatným užívateľom distribučnej sústavy, ktorí nie sú postihnutí energetickou chudobou. V prípade realizácie vznikne povinnosť zavedenia špeciálnych taríf alebo špeciálnych podmienok účtovanie taríf (problém s fixnou zložkou platby za distribúciu či dodávku elektriny), ako aj stanovenia podmienok ich pridelenia. Je potrebné nastaviť jasné pravidlá pre pridelenie kreditných meradiel (dobrovoľnosť vs. striktné pravidlá pre pridelenie). V prípade masovejšieho zavedenia je nutné doriešiť otázku krytia fixných nákladov na prevádzku sústavy pri neaktívnych kreditných meradlách (riziko zneužitia pre odberné miesta, ktoré nespĺňajú kritéria pre energetickú chudobu).

Efektivita zavedenia uvedeného opatrenia závisí od implementačných aspektov zvoleného riešenia. Zo strany dodávateľov sa ako optimálne riešenie tohto opatrenia javí zavedenie kreditného systému odberu elektriny prostredníctvom samospráv podľa pilotného projektu realizovaného zo strany spoločnosti Východoslovenská

distribučná, a.s., pri ktorom by samosprávy vystupovali voči dodávateľom ako zmluvný partner za dotknutých odberateľov a sami by manažovali spotrebu a jej zúčtovanie/predplatenie u dotknutých odberateľov. Uvedené je však možno realizovať pre úzku skupinu sociálne znevýhodnených odberateľov v rámci vymedzeného ohraničeného územia. Iné riešenia kreditného systému by mohli viesť k nutnosti zavedenia výrazných zmien existujúcich procesov vo vzťahu k obsluhu zákazníkov, ako aj súvisiacich zmien informačných systémov, a tým spôsobili dodávateľom dodatočné finančné náklady, čo je z pohľadu dodávateľov bez ich náležitého pokrytia neprijateľné. Je teda nevyhnutné zanalyzovať pozitívne aj negatívne dopady jednotlivých riešení tak z pohľadu dotknutých subjektov (dodávateľov, PDS), ako aj samotných odberateľov. Na teraz nie je napríklad jasné, akým spôsobom prebieha platba, ako odberateľ vie, koľko spotreby má v danom čase ešte predplatené. Bez popisu detailnej funkcionality je posúdenie nerealizovateľné. Taktiež je otázne, či súčasná funkcionality IMS meradiel pokrýva požiadavky potrebné pri implementácii daného opatrenia.

V tomto kontexte je tiež potrebné zdôrazniť, že samotná inštalácia kreditných meradiel nevedie k zmene správania odberateľa; je len jednoduchým nástrojom na obmedzenie dodávky v prípade, ak nie je k dispozícii dostatočný kredit. Zároveň pokiaľ odberateľ nebude mať záujem o presúvanie svojej spotreby a zmenu návykov, bude tento nástroj neefektívny. Taktiež si dovoľujeme uviesť, že v prípade energetickej chudoby sa môže jednať aj o sociálne odkázaných a menej prispôsobivých odberateľov, ktorých možnosti a schopnosti využívania funkcionality inteligentných meracích systémov sú limitované.

Skúsenosti z ostatných členských krajín Európskej únie nepotvrdili výhodnosť kreditných meradiel pre odberateľov, naopak, podľa dostupných údajov sa uvádza viacero nevýhod, ako napr. odpojenie odberateľa, ktorý nemá dostatočný kredit, čím môže zažiť osobný/domový diskomfort (elektrické kúrenie, osvetlenie, teplá voda a pod.) aj na dlhšiu dobu, pokiaľ nebude schopný alebo nebude mať možnosť okamžite zrealizovať dobitie kreditu.

Navyše so zavedením takýchto meradiel by boli spojené dodatočné náklady prevádzkovateľov sietí, ktoré by sa preniesli do zvýšenia cien za distribúciu.

4. Zásadná pripomienka k bodu 2.3. Legislatívna úprava mandátu ÚRSO na posilnenie ochrany spotrebiteľa a domácností ohrozených energetickou chudobou

V časti 2.3 požadujeme upresniť opatrenie „pravidlá umožňujúce všetkým domácnostiam, teda aj tým, ktoré nie sú v priamom zmluvnom vzťahu s dodávateľom, prihlásiť sa „k regulácii“ (tzn. mať možnosť odoberať energie a vodu za podmienok uplatňovaných v cenovo regulovanom prostredí)“.

Odôvodnenie:

Uvedené opatrenie nie je v súlade s čl. 5 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ, v ktorom sa hovorí, že verejné zásahy do stanovovania cien dodávok musia byť časovo obmedzené a primerané z hľadiska príjemcov.

Problematika domácností ohrozených energetickou chudobou by mala byť dlhodobou riešená cez systémy sociálneho zabezpečenia.

5. Zásadná pripomienka k bodu 2.3.1 Špeciálne tarify za energie a vodu

Uvedený bod navrhujeme vypustiť

Odôvodnenie:

Navrhujeme prehodnotiť nastavenie Koncepcie. Podľa nášho názoru by primárnym cieľom Koncepcie mali byť opatrenia, ktoré budú pôsobiť na motiváciu energeticky chudobných odberateľov. Sme názoru, že niektoré z opatrení idú opačným smerom a skôr motivujú odberateľov, aby spĺňali kvalifikačné predpoklady pre energeticky chudobného odberateľa a nesnažili sa z energetickej chudoby vymaniť. Riešenie energetickej chudoby by nemalo byť zamerané na nápravu jej dôsledkov, ale na systémové riešenia, ktoré povedú k tomu, že bude počet energeticky chudobných domácností klesať. Javí sa nám, že niektoré z opatrení a to najmä opatrenia predstavujú výlučne prostriedky na potieranie následkov energetickej chudoby a neprinášajú žiaden stimulačný efekt.

Zavedenie špeciálnych taríf so zvýhodnenou sadzbou pre domácnosti dotknuté energetickou chudobou zvýši ceny ostatným účastníkom trhu s elektrinou a takéto nastavenie znamená v podstate krížové dotácie.

Zavedenie špeciálnych taríf za nesystémové, neefektívne a neúčinné opatrenie. Zavedenie takýchto taríf by bolo v rozpore s článkom 5 odsek 2 a nasl. SMERNICE Európskeho parlamentu prijatej a Rady (EÚ) 2019/944 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ, ktorý znie: „Členské štáty zabezpečia ochranu energeticky chudobných a zraniteľných odberateľov elektriny v domácnosti v zmysle článkov 28 a 29 prostredníctvom sociálnej politiky alebo inak než verejnými zásahmi do stanovovania cien dodávok elektriny.“

Zavedením špeciálnych taríf za dodávku energií sa podporuje nesystémové riešenie, ktoré bude podporovať energetickú chudobu do budúcnosti. Uvedené opatrenie nebude motivovať odberateľov k tomu, aby zmenili svoje obvyklé správanie z hľadiska spotreby energií, a aby hľadali možnosti úspor energií a v konečnom dôsledku znížili svoju spotrebu energií.

Z návrhu znenia opatrenia navyše nie je zjavné, akým spôsobom by boli dodávateľia poskytujúci špeciálne tarify kompenzovaní za prípadné nepokryté náklady, ktoré by pri uplatnení takýchto taríf vznikli. Všeobecná formulácia o kompenzácií výpadku príjmov regulovaných subjektov z verejných zdrojov je nedostatočná a vágna a vytvára finančné riziká na strane dotknutých subjektov. V súčasnej turbulentnej situácii je akákoľvek ďalšia finančná záťaž pre dodávateľov neprijateľná a mohla by ohroziť už aj tak nestabilnú a krehkú sieť zvyšných dodávateľov, ktorí ešte zostali na energetickom trhu. Za vhodnejšiu považujeme finančnú pomoc energeticky chudobným domácnostiam v podobe finančných príspevkov plynúcich priamo z verejných zdrojov.

Alternatívne riešenie tohto opatrenia, v ktorom sa uvažuje nad možnosťou oslobodenia odberateľov ohrozených energetickou chudobou od platenia niektorých taríf, ako napr. TPS, by v konečnom dôsledku znamenalo, že na náklady systému by sa skladal menší počet odberateľov, čím by vznikol tlak na rast tejto tarify/taríf pre týchto odberateľov, ktorí sú už dnes finančne zaťaženi zvyšovaním cien energií ako aj rastúcou infláciou. Navyše by sa jednalo o diskriminačné opatrenie, ktoré sú zakázané článkom 5 odsek 4 písm. d) SMERNICE Európskeho parlamentu prijatej a Rady (EÚ) 2019/944 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ.

Súčasne nevidíme dôvod spájania problematiky energií a vody do jednej koncepcie.

6. Zásadná pripomienka k bodu 2.3.2 Optimalizácia dodávkových a distribučných taríf

Navrhujeme riešiť optimalizáciu dodávkových a distribučných taríf len formou odporúčaní a informácií pri vyúčtovaní. Automatické presúvanie medzi jednotlivými tarifikami neodporúčame nakoľko sa budúci vývoj spotreby nemusí zhodovať s minulou spotrebou. Odberatelia by mali byť dostatočne zdatní na to, aby sa sami rozhodli akú tarifu chcú využívať v budúcnosti. Ani iní poskytovatelia služieb nie sú povinní meniť balíčky služieb za tie, ktoré sú momentálne najvýhodnejšie pre zákazníka.

Optimalizácia odberových parametrov na odbernom mieste by mala byť dobrovoľnou doplnkovou službou poskytovanou zo strany dodávateľov pre odberateľov, ktorými by sa títo dodávateľia mohli konkurenčne zvýhodniť voči ostatným dodávateľom. Už dnes napríklad niektoré spoločnosti poskytujú svojim odberateľom v prípade ich záujmu službu „Audit odberného miesta“. Nakoľko nastavenie vhodnej tarify vyžaduje individuálnu analýzu údajov o spotrebe, súvisiace náklady na spracovanie dát by v prípade zavedenia legislatívnej povinnosti mali byť dodávateľom uznané v rámci cenovej regulácie

7. Zásadná pripomienka k bodu 2.3.3 Ponuka bezplatných splátkových kalendárov a energetického poradenstva

Zavedenie tohto opatrenia zvýši nákladovosť systému, a tak teda ceny ostatným odberateľom, a taktiež to ohrozuje likviditu energetických spoločností prostredníctvom zvýšenia výšky nedobytných pohľadávok.

Zavedením povinnosti pre dodávateľov ponúkať vybranej skupine odberateľov bezplatný splátkový kalendár pre úhradu svojich záväzkov sa obmedzuje ústavné právo dodávateľov na ochranu ich majetku, keďže sa nebudú môcť domáhať zaplatenia svojich pohľadávok súdnou cestou, ale budú musieť povinne pristúpiť na postupné splácanie svojej pohľadávky. V praxi budú nastávať situácie, kedy odberateľ zaradený do kategórie energeticky chudobných podá počas splácania splátkového kalendára návrh na vyhlásenie osobného bankrotu, pričom v týchto konaniach je návratnosť pohľadávok pre nezabezpečených pohľadávok veriteľov veľmi nízka a dodávateľ sa tak nebude môcť dopracovať k úplnému uhradeniu svojej pohľadávky odberateľom. Navyše náklady na opravné položky a odpisy pohľadávok, ktoré dodávateľovi elektriny alebo plynu vznikli v dôsledku neuhradených faktúr za združenú dodávku elektriny/plynu, nevstupujú podľa v súčasnosti platných cenových vyhlášok do spôsobu vykonávania cenovej

regulácie dodávky elektriny a plynu a teda si ich dodávateľia nemôžu premietnuť v regulovaných cenách. Uvedené opatrenie by bolo pre dodávateľov akceptovateľné v prípade zavedenia kompenzačného mechanizmu súvisiacich nákladov, napr. ich uznaním v spôsobe vykonávania cenovej regulácie, alebo prefinancovaním nákladov spojených s úverovaním.

Zároveň pri zavedení povinného vystavovania splátkového kalendára by došlo k nárastu počtu vystavených splátkových kalendárov, čo by malo výrazný negatívny dopad na cash-flow dodávateľov, nakoľko významnú položku z fakturovanej sumy za spotrebované energie tvoria tzv. sieťové poplatky, ktoré je dodávateľ povinný uhradiť svojim zmluvným partnerom v rámci splatnosti faktúr bez ohľadu na to, či ich má zo strany odberateľov zaplatené.

Poplatok za vystavenie splátkového kalendára v sebe zahŕňa jednak náklady na prácnosť súvisiacu s jeho vystavením a komunikáciou so zákazníkom v tejto súvislosti, ale tiež predstavuje formu preventívneho opatrenia, ktoré má odberateľov motivovať k riadnemu plneniu si ich finančných záväzkov voči dodávateľom. Bezplatné poskytnutie splátkového kalendára by jednak predstavovalo ďalšiu finančnú záťaž pre dodávateľov a jednak by zmarilo jeho preventívnu funkciu popísanú vyššie.

8. Zásadná pripomienka k bodom 2.3.4 Strop pre uplatňovanie doplnkových cenníkových služieb

Uvedený bod navrhujeme vypustiť

Odôvodnenie:

Navrhujeme prehodnotiť nastavenie Koncepcie. Podľa nášho názoru by primárnym cieľom Koncepcie mali byť opatrenia, ktoré budú pôsobiť na motiváciu energeticky chudobných odberateľov. Sme názoru, že niektoré z opatrení idú opačným smerom a skôr motivujú odberateľov, aby spĺňali kvalifikačné predpoklady pre energeticky chudobného odberateľa a nesnažili sa z energetickej chudoby vymaniť. Riešenie energetickej chudoby by nemalo byť zamerané na nápravu jej dôsledkov, ale na systémové riešenia, ktoré povedú k tomu, že bude počet energeticky chudobných domácností klesať. Javí sa nám, že niektoré z opatrení a to najmä opatrenia uvedené, predstavujú výlučne prostriedky na potieranie následkov energetickej chudoby a neprinášajú žiaden stimulačný efekt.

Doplnkové cenníkové služby vyplývajú z administratívnej, ako aj obchodnej činnosti dodávateľa a ich zastropovanie by viedlo pri týchto činnostiach k stratám pre dodávateľov, ktorí v zmysle legislatívy sú povinní vykonávať pre odberateľa isté druhy činností, ako napríklad poplatky v zmysle cenníkov služieb, ktoré sú zverejnené na stránkach príslušných prevádzkovateľov distribučných sústav, a ktoré sa uplatňujú prostredníctvom dodávateľa.

Zavedenie tohto opatrenia zvýši nákladovosť systému, a tak teda ceny ostatným odberateľom, a taktiež to ohrozuje likviditu energetických spoločností prostredníctvom zvýšenia výšky nedobytných pohľadávok.

Navrhované opatrenie je v rozpore s postupnou dereguláciou dodávky elektriny v rámci celej EÚ, keďže zavádza cenovú reguláciu doplnkových cenníkových služieb dodávateľov elektriny. Zľava 30 % z cenníkovej ceny za doplnkové služby alebo úplné oslobodenie od niektorých typov poplatkov by znamenali, že vzniknuté náklady za doplnkové služby by museli sčasti a v niektorých prípadoch aj úplne znášať dodávateľia, prípadne prevádzkovatelia distribučných sústav, nakoľko výška poplatkov tak, ako sú stanovené v cenníkoch služieb, odráža náklady spojené s vykonanými úkonmi – jednalo by sa tak de facto krížové dotácie, ktoré však nie sú prípustné. Prítom spoplatnené úkony z doplnkových cenníkových služieb vznikajú buď na základe výslovnej žiadosti odberateľa, alebo z dôvodu porušenia povinnosti odberateľom, teda odberateľ by mal náklady na tieto úkony v plnej miere znášať, tak ako je tomu aj v súčasnosti.

9. Zásadná pripomienka k bodom 2.3.5 Ochrana pred prerušením distribúcie energií a pitnej vody (najmä) v zimných mesiacoch

Uvedený bod navrhujeme vypustiť

Odôvodnenie:

Navrhujeme prehodnotiť nastavenie Koncepcie. Podľa nášho názoru by primárnym cieľom Koncepcie mali byť opatrenia, ktoré budú pôsobiť na motiváciu energeticky chudobných odberateľov. Sme názoru, že niektoré z opatrení idú opačným smerom a skôr motivujú odberateľov, aby spĺňali kvalifikačné predpoklady pre energeticky chudobného odberateľa a nesnažili sa z energetickej chudoby vymaniť. Riešenie energetickej chudoby by nemalo byť zamerané na nápravu jej dôsledkov, ale na systémové riešenia, ktoré povedú k tomu, že bude počet energeticky chudobných

domácností klesať. Javí sa nám, že niektoré z opatrení predstavujú výlučne prostriedky na potieranie následkov energetickej chudoby a neprinášajú žiaden stimulačný efekt.

Podmienky, za ktorých má dodávateľ elektriny/plynu právo odpojiť odberateľa v domácnosti sú upravené v zákone č. 251/2012 Z.z. o energetike. Odberateľ je upozornený na svoj splatný záväzok vopred, rovnako je mu poskytnutá primeraná časová lehota na uhradenie dlhu, a v bežnej praxi dochádza po dohode s odberateľom aj k priznaniu splátkového kalendára zo strany dodávateľa. Navyše v ostatnej novele zákona o energetike bola táto primeraná časová lehota predĺžená z minimálne 10 dní na minimálne 30 pracovných dní a dodávateľ bude zároveň povinný informovať odberateľa o možnosti prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny uchádzať sa o nároky vyplývajúce z pomoci v hmotnej núdzi a osobitne o nárok na príspevok na bývanie, ako aj o možnosti prostredníctvom obce uchádzať sa o sociálnu službu a osobitne o sociálnu službu z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania. Podľa nášho názoru táto úprava je (viac ako) adekvátna a predstavuje vyvážený vzťah medzi ochranou oprávnených záujmov dodávateľa elektriny/distribútora ako aj odberateľa. V prípade, že by nedošlo k odpojeniu/prerušeniu distribúcie elektriny, je dôvodný predpoklad, že by odberateľ naďalej odoberal elektrinu a jeho finančný záväzok za odobratú elektrinu by sa len naďalej zväčšoval, čím by sa dostal do ešte ťažšej finančnej tiesne ako predtým.

Toto opatrenie by mohlo byť zároveň zneužívané, ak by odberatelia cielene neuhrádzali platby za energie s vedomím, že odpojenie nebudú. Na druhej strane v takom prípade by mali mať regulované subjekty nárok na náhradu škody voči štátu, ktorý im zabránil odpojiť odberateľov, ktorí si neuhrádzali svoje záväzky. Zároveň sme presvedčení, že toto opatrenie opätovne porušuje princíp Európskej Komisie, podľa ktorého by energetická politika nemala nahrádzať sociálnu politiku.

Zákaz prerušenia dodávky a distribúcie pre neplatenie znamená de-facto „úverovanie“ odberateľa zo strany dodávateľa. Taktiež nie je možné vopred predpokladať, či a v akej miere bude daná pohľadávka zo strany odberateľa uhradená, čím vzniká riziko nárastu počtu aj objemu nedobytných pohľadávok na strane dodávateľov. Uvedené opatrenie by bolo pre dodávateľov akceptovateľné v prípade zavedenia kompenzačného mechanizmu súvisiacich nákladov, napr. ich uznaním v spôsobe vykonávania cenovej regulácie, alebo prefinancovaním nákladov spojených s úverovaním.

10. Zásadná pripomienka k bodu 2.3.6. Zákaz podomového predaja energií a pitnej vody

Formu uzatvárania zmlúv prostredníctvom podomového predaja za jednu z dôležitých nástrojov kontaktu s tou skupinou odberateľov, ktorí z viacerých dôvodov nie sú schopní realizovať uzatvorenie zmluvy inou formou. Jedná sa aj o nízkopríjmové skupiny odberateľov alebo starších občanov v dôchodkovom veku zo vzdialenejších lokalít, ktorí nemajú v blízkej dostupnosti zákaznícke centrá alebo možnosť komunikovať prostredníctvom internetu. Namiesto úplného zrušenia tohto predajného nástroja navrhujeme legislatívne upraviť podmienky jeho realizácie tak, aby bola v čo najväčšej miere zabezpečená ochrana dotknutých odberateľov pred nekalými praktikami zo strany neseriózných predajcov. Tvrdiť, že takýto spôsob predaja je vo všeobecnosti problematický, nie je správne. Práve naopak, môže to byť cesta aj pre pasívnych odberateľov dostať sa k výhodnejšej ponuke.

Taktiež nevidíme dôvod spájania problematiky energií a vody do jednej koncepcie.

11. Zásadná pripomienka k časti 2.4. Univerzálna úprava legislatívnej definície koncového odberateľa energií a vody v kategórií domácnosti

Zo znenia návrhu opatrenia nie je jasné, akým spôsobom by navrhovaná legislatívna úprava definície koncového odberateľa energií mala byť implementovaná v praxi. Práva a povinnosti vyplývajúce z energetickej legislatívy, ak sa týkajú vzťahu dodávateľa a odberateľa, sú primárne naviazané na ich vzájomný zmluvný vzťah. Aplikácia týchto práv a povinností inak ako na základe príslušnej zmluvy je v praxi nerealizovateľná.

12. Zásadná pripomienka k časti 3. Odporúčania ďalších možných opatrení štátnej politiky

Energetická chudoba by mala byť riešená primárne prostredníctvom sociálneho systému (napr. prostredníctvom cieľených dotácií na energeticky chudobné domácnosti) a nie plošnými opatreniami v oblasti energetiky. Jednotlivé opatrenia by mali byť zavedené s dôrazom na zvyšovanie energetickej efektívnosti dotknutých domácností. Zameranie riešenia energetickej chudoby len na zmeny v energetike, vedie len k presúvaniu nákladov z domácností dotknutých energetickou chudobou na ostatných účastníkov trhu s elektrinou, čo v konečnom dôsledku znamená zvyšovanie cien pre nich.

13. Zásadná pripomienka k bodu 3.1 Daňové zvýhodnenia energeticky chudobných domácností

Takéto opatrenia vedú k istému „nálepkovaniu“ časti obyvateľov, ktoré môže byť spojené s formou odmietania a dešpektu. Ako sa dodávateľ nejakej služby dozvie o tom, že je niekto v tejto kategórii? Bolo by vhodnejšie využívať riešenia zo strany sociálnej politiky, aby sa zbytočne nezaťažoval celý komplex činností a nevytvárali sa zbytočné náklady. Ak sa bavíme najmä o sociálnych a príjmových otázkach, príslušné orgány disponujú najkvalitnejšími dátami a vedia ich najadresnejšie pokrývať

Ak sa však má zvoliť cesta daňového zvýhodnenia potom navrhujeme prioritne riešiť energetickú chudobu v zmysle bodu 3.1. Ide o riešenie najefektívnejšie, najrýchlejšie aplikovateľné a bez dopadov na ostatných účastníkov trhu. Percento zníženia DPH by bolo stanovené v legislatíve, napr. 10% pričom by sa aplikovalo na uplatnené ceny regulovaných taríf.

14. Pripomienka k bodu 3.3. Zvýšenie dostupnosti opatrení na zvyšovanie energetickej efektívnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov z verejných zdrojov

Navrhujeme v dokumente používať vyjadrenie finančnej hodnoty v EUR a nie v cudzej mene, resp. aspoň uviesť približnú ekvivalentnú hodnotu v eurách.

<https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/786>